ՎԵՊԱԿԱՆ ԹԵՐԹԻ

Տարի 1, Թիւ 3։ — Ամերիկա, 1901։ — Հրատարակչ Ս. Ա. Ալատճեան

ՎԵՊԱԿԱՆ ԴԱՒԱԺԱՄՈՒԾՔ

ժամանակ մը ինչ որ ես ալ Պոլսոյ մէջ կը գտնուէի, ինձ ալ ուզեցին ստիպել որ ամուսնանամ։ Ես ալ ամուսնանալու մտադրութիւն չունէի, ինչպէս որ չունիմ նաեւ հիմա։ Ինչո՞ւ չունիմ։ Ասիկա ալ ուրիշ հարցում մըն է։ Ես

չակ, բայց փառաւոր. իրեն կից ունի պարտէզ մը զանազան ծաղիկներով, գեղեցիկ ու պաղաբեր ծառերով շրջապատուած: Եկեղեցին ունի մասնաւոր Առաջնորդարան մը, ուր կ'ինչեւանին Թոքատէ և Սեբաստիայէ եկող այցելու հովիւները: Առաջնորդարանն իրեն կից ունի վեց եկեղեցապատկան տուներ, որ բարձր դիրքի վրայ կառուցուած ըլլալով՝ քաղաքին շուքը կ'աւելցուցնեն: — Հնութիւնք. Քաղաքիս հիւսիսային կողմը կայ բերդն, որ 8—10 մեթր բարձրութեամբ պարիսպով շրջանակի մէջ առնուած է: Այս շրջանակին չորս կողմերն կը գտնուին 7 դռներ, որոնց ամէնն ալ փլած՝ աւերակ դարձած են: Քաղաքիս չուրերն առատ, վճիտ, բարեհամ. 70է աւելի հասարակաց աղբիւրներ կը գտնուին: Գետակին վրայ ձգուած են քարուկիր և կամարաձեւ հինգ կամուրջ, որոց մէջ նշանաւոր է Գահվէ-քէօփրիւսիւ կամուրջը՝ իր բարձրութեամբ եւ մեծութեամբ. Քաղաքիս կէս ժամ հեռու Գայլ գետին վրայ (Քէրքիտ) կառուցուած է Համիտիյէ կամուրջը, որ դիւրութիւն կ'ընծայէ երթեւեկութեան. ասկէ 18—20 տարի առաջ Գայլ գետին վրայ կամուրջ չգտնուելով՝ ժողովուրդը նաւով կ'անցնէին և մեծ նեղութիւններ կը կրէին. բայց չնորհիւ բարեխնամ կառավարութեան, այս դժուարութիւնները վերցած են. Ուխտատեղիք. — Հայոց մէջ նշանաւոր է Ս. Գէորգայ ուխտատեղին, ուր ամէն տարի, շրջակայ գիւղերէ և քաղաքներէ մեծ բազմութիւն կը ժողովուի. ուխտաւորաց և քաղաքին ժողովուրդին կողմանէ 100է աւելի մատաղներ (կով, ոչխար, այծ) կը մորթուին: Կան նաեւ Աստուածածնայ և Ս. Յարգսայ ուխտատեղիները: Թրքաց մէջ նշանաւոր է Մելիք-Ղազի, ուր ամէն ամիս 400է աւելի ուխտագընացութիւնք կ'ըլլան: — Ազգաբնակութիւնք. — Քաղաքիս ժողովուրդն 3 դասակարգէ կը բաղկանայ. Հայ, Յոյն, Թուրք: Հայերն և Թուրքերն տարազով և յատկանիշներով միայն կը զանազանին իրարմէ. իսկ լեզուով՝ ո՛չ: Ինչպէս առաջ ըսինք, Հայերուն մեծ մասին համար մայրենի լեզու դարձած է Թուրքերէնը: Քաղաքս 1300 տունէ կը բաղկանայ, որոց 400ը Հայոց կը վերաբերի, 700ը՝ Թրքաց, և 100ը՝ յունաց, որք արեւելեան կողմը քաղաքէն կէս ժամ հեռու Տէրէպաղ անուն մասնաւոր թաղ մը կը կազմեն. ունին եկեղեցի մը եւ դպրոց մը, որ գրեթէ աննշան, ապարդիւն է, և հիմայ ալ բոլորովին լքուած: — Կլիմայ. — Քաղաքս առողջարար և զուարճալի օդ ունի. Թէպէտ յունիս եւ յուլիս ամիսները բաւական տաք կ'ընէ, բայց արեւելեան եւ հիւսիսային զով հովերն կը բարեխառնեն տաքութիւնը. իսկ ձմեռը մերթ ցուրտ մերթ բարեխառն: Հարաւային կողմէ փչող խորշակ, տեղական անուամբ սամ եէլի՝ գրեթէ ամէն տարի մեծ վնասներ կը պատճառէ բուսականութեան: = Այգի, պարտէզ. — Քաղաքին առջեւ ¼–½ժամ հեռու 400ի մօտ այգիներ եւ պարտէզներ կը գտնուին, որ կարատդրեն ամէն տեսակ պտուղներ եւ բանջարեղէններ՝ մեծ քանակութեամբ: = Բաղախիս բերիերն են ցորեն, գարի, հաճար, եգիպտացորեն, խաշխաշ, ափիոն, սիսեռ, բակլայ, լուբիա, ընտիր կարագ և պանիր, տանձ, խնձոր, սալոր, ձմեռուկ, սեխ, վարունգ, ոսկեխնձոր: կը ներածուին ասուեղէնք, կերպասեղէնք, տպածոյ, եւրոպական գործարանէ եկած զանազան տեսակ հանդերձեղէնք, երկաթ, պատրաստ պղինձ, որ մեծ մասամբ Եւդոկիայէ կուգան. անագ, կապար, ապակի, փերեզակութեան վերաբերեալ բոլոր տեսակ կարասեղէնք եւ զարդեղէնք և այլն և այլն: = Գործարան. ջաղացք. — Քաղաքիս մէջ 3 ալիւրի գործարան կան եւրոպական մեթոտով շինուած. կը պատրաստեն լաւ ալիւր, որ կը ղրկուի Իւնեա, Ֆաթսայ, Սամսոն: եւ 10 է աւելի հասարակ ջրաղացք՝ ուր տեղացիք հասարակ ալիւր կ'առնեն: = Բաղնիք, կրպակ. — Քաղաքին մէջ կան 4 բաղնիք, 400ի մօտ կրպակ, 10 մեթերանոց, եւ քանի մը քարուկիր պանդոկներ: = Արհեստներ: — Դժբաղդաբար շատ արհեստներ անծանօթ ըլլալով՝ ծանօթներն հետեւեալներն են. երկաթագործութիւն, որ ըստ բաւականի զարգացած է, դերձակութիւն, կօշկակարութիւն՝ տեղական եւ եւրոպական տարազով, պայտառութիւն, խաղախորդութիւն, հիւսնութիւն, անագադործութիւն, երկրագործութիւն, որ ամենէ աւելի յառաջ գացած է. ատաղձագործութիւն, սափրչութիւն. կան նաեւ քանի մը արհեստներ՝ ժողովրդեան պակասն եւ պէտքն հոգալով: Գալով յիշեալ արհեստներուն զարգացման, գրեթէ ամենքն ալ նահապետական դրութեամբ, առանց ձեւափոխելու: Քաղաքիս ժողովրդեան հարիւրին 30-40ը ծախսոտի մշակութեամբ եւ պարտիզպանութեամբ կ'ըզբաղին: Իգական սեռը ոստայնանկութեամբ կը պարապի. ոմանք գործաւորի պաշտօն կը կատարեն արեւին կիզիչ ճառագայթներուն տակ այրելով ընկճելով: Գովելի յատկութիւն մը եթէ ունին, այն ալ նորաձեւութեան անգիտակցութիւնն է: = Քաղաքիս նորընտիր գայմագամ Հաճի Րէչիտ էֆէնտի, որ հազիւ 15-20 օր եղած է հոս ժամանելուն, իրեն հոգածութեան առարկայ ըրած է կրթական յառաջդիմութիւնն: Առաջին անգամ ըլլալով՝ անցեալ երեքշաբթի վարժարանս այցելեց, եւ աշակերտաց ուսումնական վիճակն աչքէ անցընելով կարդ մը քաջալերական խօսքեր ուղղեց անոնց:

ՊԱՂՏԱՍԱՐ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ

—=—

ԿԵԼԻՊՕԼՈՒԻ Առ Սեպուհ էֆենտի Սեհփաճեան ի Պիզա: — Գովեստի չէմ արժանի, ոչ գըչի պարտք մ'է, զոր մերթ կը կատարեմ հըրապարակի վրայ, և սակայն իբր խրախոյս կը սիրեմ չնորհակալութեամբ ընդունիլ Ձեր այն գովաբանական տողերը, զորս, չարունակելու վրայ եղող ուղեդրական յօդուածներուս առթիւ՝ հաճեր էիք հրապարակել Պատ. փունջի Սեպտ. 1 թուոյն մէջ: Արդէն ինչ է յոյս և ինչ է խրախոյս. ո՞չ ապաքէն առաջինն՝ մեր հոսանուտ կեանքի հոյակապ խոյակն է՝ հաւատով ու սիրով ամրացած, իսկ երկրորդն՝ աղնիւ ազդակ մը, մարդկային սեռի յառաջխաղացութեան օգտակար դառուած ...: Ուստի, սիրելի Սեպուհիդ սեղմական գրչովդ սարքուած այն սիրուն ու սեւեռուն սիտուհ ներչնչումները երեւակայական սաւառնումներ պարգեւեցին թերեւ թեւերուս: Եւ ինչո՞ւ աշխատութեան լեռը չբարձրանք մենք, երբ՝ քանի որ մեր ժամանակն է ներող ու տրամադրելի, և երբ՝ քանի որ մանաւանդ կութթենպերկի անմահական գիւտովը տպադրական ուղին ուղղուած եւ ձեռագրական հին առապարն հարթըուած է՝ դիւրընթանալի ըլլալով օրէ օր: Մինչդեռ մեր հնադարեան թարգմանիչներն ու հինաւուրց հեղինակներն կը տառապէին ու կը մաշէին՝ աչք ու գլուխ յոդնեցնելով՝ անասնոց մորթերէ շինուած ողորկ մագաղաթներուն վրայ, և ճգնօրէն կ'աշխատէին Ս. Գրքերու և արտաքին պատմութիւններու ձեռագիր օրինակներուն մէջ:

(Ի սկզբան կապարեայ կամ պղընձեայ տախտակներու, ծառի կեղեւներու, աղիւսի, քարի և փայտի վրայ կը քանդակուէր, ի՛նչ որ մարդիկ կը բաղձային ապագայից հաղորդել: Նախնիք կը գրէին նաև լաթի վրայ, բայց հնադոյն նիւթը, որոյ վրայ կը գրուէր, էր պապիւրոս կոչուած տեսակ մը եղէգ, որ Եգիպտոս և ուրիշ այլ և այլ տեղեր հասարակ էր. յետոյ ուրեմն հընարուեցաւ մագաղաթն:)

Արդ՝ այդ մագաղաթեայ գարերը աքնողներուն քով՝ ի՛նչպիսի գաւինիներու արժանի են մեր թղթեայ տարիներու ափինիները (թափերփուքները)...: Այլ և այնպէս մարդս կը սիրէ իր գրածը, ինչպէս ծնողն իր ծնածը: Դժուարին է սակայն սիրուիլ կամ սիրցուիլ, քանի որ ճաշակներու զանազանութիւն կայ սրտերու ու մտքերու մէջ:

Ապաքէն՝ պատմաբանական խոնարհ ուղեգրականիս հանդէպ՝ ոչ նուազ սիրելի և ոչ նուազ գովելի են ձեր անասնաբուժական ընտիր յօդուածներն, որոց և ուրիշ տեսակներու ո՞ր հետաքրքիրը կամ ո՞ր անասնաբոյծը չբաղձար:

Եւ մինթէ քի՛չ օգտակար է հըմտանալ կամ ծանօթանալ անասնական աշխարհի մէջ տիրող ախտաբանութեան, դի այդ (ըստ մեզ) անբան արարածներն Աբարչագործական միևնոյն վեցերորդ օրը գոյակցեր են մեր արմատին՝ առաջին մարդուն, որ՝ թէև՝ միայն գոյացեր է բանաւոր և հետևաբար՝ մըտաւոր:

Վերջապէս անտի և այսր և յայսմհետէ այդ բանաւորին տրուած է միշտ գործել ու փորձել սա երբայական միտիկ բանաձևն Մանէ, Թեկել, Փարես, այսինքն՝ աշխարհիս մէջ մարդուս համար՝ Համրուած, Կշռուած ու Բաժնուած է ամէն բան:

Խ. ՊԱՐԹԵՒ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գոհութեամբ կը հրատարակեմք թէ՝ ազգային ծանօթ վաճառականներէ Խաչիկ էֆէնտի Խօրասանճեան նորոգել կուտայ Պէչիկթաշի ազգային վարժարանը, ծախքը՝ 50 լիրայի չափ նուիրելով:

— Էջմիածնի վաղեմի միաբաններէն Տ. Պետրոս վարդապետ Այվազեան՝ որ բաղում ժամանակէ ի վեր անկողնոյ կը ծառայէր, իր ծննդավայր Ալաշկերտի մէջ վախճաներ է նախորդ ամսոյ 12ին: Առաջնորդական ու վանահայրական պաշտօններ վարած էր, և վերջերս Թէպէտ Սինոդի անդամ կարգեցաւ, բայց հիւանդութեան պատճառաւ չկրցաւ վարել այդ պաշտօնը:

— Պէրութի վանքին ու ազգայնոց տեսուչ անուանուեր է Տ. Ներսէս վարդապետ Խապաեան, փոխանակ Տ. Կարապետ վարդապետի՝ որ քիչ ժամանակ այդ պաշտօնը վարելէ ետքը մեկնեցաւ անտի:

— Օգոստափառ Սուլթանն հաճեցաւ՝ Յանի՛յէ ամսիճան չնորհել աղգային ծանօթ վաճառականներէն Գառնիկ էֆէնտիին կնկլպենկեան Գառնիկ էֆէնտիին:

— Ռուսիոյ կրթական նախարարի օգնական եւ Սանասարեան կտակի գործադիր Պ. Կարապետ եզեանց՝ երկուշաբթի մայրաքաղաքս եկաւ, եւ այցելեց Ս. Պատրիարք հօր:

— Պօյաճը գիւղի ազգային գերեզմանատունը որմափակել պիտի սկսին մօտերս 200 լիրա ծախիւք, որոյ 70ը յանձնաժողովի մը միջոցաւ հաւաքուած պատրաստ է, և մնացեալին համար հանդանակութիւնը պիտի չարունակուի՝ Պատրիարքարանէ ժապաւէնեալ տոմարկնդրելով:

— Աւստրիոյ լրագիրք հրատարակած են թէ՝ Ռումանիոյ կառավարութիւնը երկրէն արտաքսած է Յակոբ Պետրոսեան անուն Հայ քահանայ մը: Զմեզ գիտեր թէ՝ Ռումանիոյ ո՛ր քաղաքին մէջ կը գտնուէր այս անունով ու մականունով Հայ քահանայ, և ի՛նչ պատճառաւ արտաքսուած է:

— Սալիսէ աստիճան տրուեցաւ, ակնարուժութեան մասնագէտ տոքթոր Էմմերեան էֆէնտիի:

— Ծովհաննէս էֆէնտի Թավչանճեան՝ 25 ոսկի նուիրեր է Հիւանդանոցի:

— Սահակ էֆէնտի Խանճեան՝ 977½ ղրշ հաւաքեր, Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան յանձներ է, իբրև հայցադիր:

— Օգոստափառ Սուլթանը իմանալով Բարձր. Բարութիւն փաշայի հիւանդ ըլլալն, պալատական բժիշկ մը ղրկեր է՝ որպիսութիւնն իմանալու համար:

— Խապայեան Դեր. Տ. Սահակ Սրբազան՝ Առանա հասեր, կառավարութեան եւ ժողովրդեան կողմանէ մեծարանօք ընդունուեր, եւ իր պաշտօնին վերաբերեալ նախնական դործողութեանց ձեռնարկեր է:

— Երուսաղիմայ մէջ մեր վանական վարչութեան դէմ տասրուց յարուցած տեսչականութեան խնդիրն թէպէտ տեղական կառավարութեան կողմանէ անարդար դատուեր է, բայց վերջնական կարդադրութեան համար Բ. Դրան տեղեկագրուեր է, եւ պետական խորհրդոյ յանձնուեր է տեղեկագիրն:

— Եւդոկիոյ ազգային վարչութիւնը՝ տեղւոյն եկեղեցեաց քարոզիչ ու վարժարանաց տեսուչ անուաներ է Իրրանոսեան Տ. Գէորգ վարդապետը, եւ Պատրիարքարանի ու Սեբաստիոյ Առաջնորդարանի հաղորդեր է այս կարգադրութիւնը:

— Կայսերական հրաման ելած է՝ Գարակէօզեան կտակի դումարէն 5000 լիրայով շինուելիք ազգային որբանոցը իսկիւտար Գալֆային Պաղը ըսուած տեղը կառուցանել: Հետեւաբար՝ այլ եւս յապաղման պատճառ չկայ:

— Կրօնական ու Քաղաքական ժողովներն ու նպաստից յանձնաժողովն այս շաբթու նիստ չըրին, անդամոց բացակայութեան պատճառաւ: Ս. Պատրիարքը դեռ չկրնար բնակարանէն ելնել՝ անհանգստութեան պատճառաւ, ինչպէս նաեւ պատրիարքական փոխանորդ Հայրն:

— Պատրիարքարանէ այս շաբթու նպաստներ ղրկուեցան՝ գաւառաբնակ կարօտեալոց համար:

— Ձերխանէի Շարդիյէ կը ծանուցանէ թէ՝ Հռոմէ հռոմէական ազգայնոց Պատրիարքարանի ներկայացուցիչ Գօրունեան վարդապետ 200 հազար ֆրանք բերած է Պատրիարքարանի պիտոյից համար:

— Պետրապուրկի ազգային եկեղեցեաց հոգաբարձութիւնը՝ որ տարին 10000 րուպլի նպաստ կուտայ տեղւոյն բարձրագոյն վարժարանաց չքաւոր ուսանողաց,— Նըկատելով որ օգնութեան դիմողներուն բազմութեան պատճառաւ կը հարկադրի փոքր փոքր նպաստներ ընել, որոշեր է այսուհետեւ դիմողներուն վիճակը մանրամասն քննել, եւ նպաստել միայն անոնց, որ համալսարանի երրորդ կարգն անցած են:

— Կովկասու Պետիգորսք քաղաքի ազգային եկեղեցւոյ մէջ վախճանեալ Գրիգոր Զաչեանցի համար հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեր, եւ ներկայ գտնուողները յանձն առեր են գաւառային որբանոցաց մէջ 7 որբեր որդեգրել, ի յիշատակ հանգուցեալոյն:

— Իզմիրի քաղաքական ժողովը՝ տեղւոյն ազգային վարժարանաց յատկացեալ տարեկան գումարէն 40 հազար ղրշ. դեղջել որոշեր է խնայողութեան պատճառաւ, Այս որոշման դէմ [illegible]անդատանաց ձայներ կը լսուին այժմ, և մինչև իսկ Գեր. Առաջնորդը կը մեղադրուի՝ գաւառական ժողովին մէջ այս որոշման ժամանակ անտարբեր գտնուելուն, կամ՝ ըստ ոմանց՝ հաժամիտ երեւելուն համար: Դիտողներ կան թէ՝ վարժարանաց յատկացեալ գումարն արդէն հպճիւ կը բաւէր, և եթէ ծախսուց խնայողութիւն ընել անհրաժեշտ պէտք էր, կարելի էր Առաջնորդարանի ծախքերէն դեղջել, որոց մէջ աւելորդ կամ չափազանց գումարներ կը գտնուին: Մեք ալ կը յաւելումք թէ՝ արդեօք հնար չէ՞, որ Իզմիրի գաւառական պատուարժան ժողովն ու Գեր. Առաջնորդն ի նկատի առնուն այս գանգատներն ու դիտողութիւնները, և վարժարանաց համար օգտակար անօրինութիւն մ'ընեն: Արդարև Առաջնորդարանի ծախքերէն սկսելու է զեղջման գործողութիւնը, և ո՛չ կրթական ծախքերէն, և Գեր. Առաջնորդին անկ է՝ ղեկավարութեան առաջին օրինակն ընծայել:

— Գահիրէէ 4/17 թուով գրուած է մեզ.— «Ռուսիոյ Մելիտոպոլ քաղաքի Հայոց Հոգևոր Հովիւ Սրապիոն քահանայ, որ քաղաքս եկած և ազգային վարժարանի մէջ պաշտօն տրուած էր իրեն, արդ վարժարանէն ու քաղաքէս մեկնած՝ Աթէնք գացած է:— կը կարծուի թէ՝ տեղւոյս առաջնորդ Յովսէփ եպիսկոպոսի վիճակը շատ գէշ վիճակ պիտի ունենայ: Հոս ազգային բազմաթիւ կուսակցութիւններ կան, կռիւներ, հայհոյութիւններ անպակաս են»:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օգոստափառ Սուլթանն հրամայեր է՝ 10000 լիրա աւելցնել ծովային պաշտօնատան յատկացեալ տարեկան գումարին վրայ, օսմանեան եղերաց նաւային հսկողութեան ծախսուց համար:

— Մայրաքաղաքիս պարսկական դեսպանատան մէջ ընդունելութեան հանդէս կը կատարուի այսօր, վեհ. Շահին գահակալութեան տարեդարձին առթիւ:

— Մայրաքաղաքիս գերմանական դեսպանը՝ որ ժամանակէ մը ի վեր

— Ես ինձ համար ոչինչ չեմ ուզում, ասաց նա, ես միայն ուզում եմ, որ ինձ հետ ոչ ոք չվատանա, որ ոչ ոք չտանջվի իմ պատճառով։ Ես ուզում եմ, որ ինձ հետ ոչ ոք չվատանա, որ ոչ ոք չտանջվի իմ պատճառով։

— Ես ինձ համար ոչինչ չեմ ուզում, ասաց նա, ես միայն

ֆրանք նուիրեր է փարիզ քաղաքի կարօտելոց. 15000ական ֆրանք՝ Տէօնքերք, Քոմբիէնեը ու Րէյմս քաղաքաց, և 5000 ֆրանք Թուր քաղաքի մերձակայ Րիբօ գիւղի մէջ պատահած պայթման դէպքէն ճլասելոց համար։

= Անգլիական լրագրէ մը իմացուած է թէ՝ Անգլիոյ թագաւորը առաջիկայ տարի Հնդկաստանի Տէլհի քաղաքի մէջ Հնդկաստանի կայսրութեան թագադրութեան հանդէսը պիտի կատարէ։

= Լիզպոնէ կը հեռագրեն թէ՝ Ատլանտեան ովկէանոսի մէջ Ասոր կղզեաց կողմերը ուժգին փոթորիկ մը պատահելով՝ բազմաթիւ նաւուց ու մարդոց կորուստ եղեր է։

= Պիրէնէի մէջ ալիւրի չոգեշարժ գործարան մը այրեր. և 250000 ֆրանքի չափ եղեր է։ Մեքենաներն ու մէջը գտնուած ալիւրը 60000 ֆրանքի ապահովագրեալ էին։

— Ռուսիոյ կայսեր Գաղղիոյ Ռէյմս քաղաքը գտնուած ատենը, տեղւոյն եկեղեցւոյն մէջ իրեն ցոյցեր են ձեռագիր Աւետարան մը սլաւ լեզուաւ, եւ կէսը Պուլղար ու կէսը Զէք տառերով։

= Անգլիոյ կառավարութիւնն սկսած է՝ երկրին ամրութեանց մէջ գտնուած հին թնդանօթներուն տեղ նորեր զետեղել։

= Տրէզտի մէջ երեք կարևոր լրագրաց արգիլուեր է դրել գանձային խնդրոց վրայ, հաստատուելով որ կաշառակերութեամբ լռութիւն պահած են սնանկութեան վիճակի մէջ գտնուող դրամատանց համար։

= Կալիֆիոյ կուսակալ Պ. Բէնինգքի՝ ի մեծամարտ հրաւիրեր է Լէմպէրկի բանակին հրամանատար Կոլկօցի զօրավարը, խնճոյքի մը մէջ զինքը նախատելուն համար։

= Ռուսիոյ կայսրը 5000 րուպլի նուիրեր է՝ ռուսական սահմանագլխի մերձակայ վիխթիթըն քաղաքի կարօտելոց։ Գրած եմք՝ նախորդ ամսոյ վերջերը յիշեալ քաղաքի այրեացաւեր ըլլալը։

= Միացեալ Նահանգաց վախճանեալ նախագահին ամուսին տիկինը՝ որ արդէն անհանգիստ էր, վերջին օրերս աւելի տկարացեր է։

= Ռուսիոյ մայրաքաղաք Պետրբսպուրկի հիմնարկութեան երկդարեան հանդէսը պիտի կատարուի երկու տարի ետքը, բայց այժմէն մեծ պատրաստութիւններ կ'ըլլան եւ երկու միլիոն լիրայէ աւելի ծախք կը հաշուեն։

= Փարիզի Տէպա լրագիրը կը պնդէ թէ՝ Գաղղիոյ նախարարաց ոմանք պիտի հրաժարին, և այս հրաժարումն՝ Ռուսիոյ կայսեր ի Գաղղիա այցելութեան հետեւանք կը համարի։

= Գաղղիոյ նախագահ Պ. Լուպէ՝ 12 ընտիր գորգեր ընծայեր է Ռուսիոյ կայսեր։

= Ռուսիոյ կայսրը՝ զանազան պատուանշաններ ընծայեր է Գաղղիոյ նախարարաց ոմանց և երեսփոխանական ժողովոյ ու ծերակոյտի տեղապահաց։

= Պարսկաստանի զինուորական նախարար անուանուեր է Էմիր Խան, Սիբէհսալարը Ազամ տիտղոսով։

= Ճունաստանի ազգային դրամատան Բաթրասեան մասնաճիւղի դրագիրներէն Սթավրօ՝ որ 36000 ֆրանք գողցած փախած էր, Իզմիրի մէջ բռնուեր է։

= Ճունաստանի արտաքին գործոց նախարարը՝ հեռագրով պատուիրեր է Լոնտոնի հեպլեն գործակատարին՝ վախճանեալ Բօլ Սթեֆանովիքի կտակագրին վրայ ծանօթութիւն հաղորդել։

= Պուլղարիոյ արտաքին գործոց նախարարը Փարիզ գացած է՝ փոխառութեան համար։

= Մարոքի էմիրը՝ 50000 ֆրանք տուեր է երկու սպանիացի գերիներն արձակել տալու համար։

= Գերմանիոյ կայսրը՝ կարմիր Արծիւ պատուանշանի առաջին աստիճանը ընծայեր է Զինաց կայսեր եղբայր Զուն իշխանի։

= Անգղիոյ գաղթականութեանց նախարարը կ'ուզէ որ Մօրիս կղզւոյն վարժարանաց մէջ գաղղիական լեզուի ուսման տեղ անգղիականն անցնի։ Այս կղզւոյն բնակիչք 350 հազարի չափ են. և թէպէտ անգղիական կառավարութեան ներքև կը գտնուի, սակայն բնակչաց մեծ մասն գաղղիացի են. հետևաբար կը գանգատին իրենց լեզուին ուսման արգելքին դէմ։

= Լոնտոնէ հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ՝ Ռուսիոյ կառավարութիւնը կը պատրաստուի գրաւել Նորվեկիոյ Փինմարքէն նահանգը։

= Փարիզի Լիպերթէր անուն լրագրի արտօնատէր և տնօրէն Պ. Կրանտիէ՝ բանտարկուեր է։

= Սերպիոյ թագաւորը՝ իւրնախագահութեամբ յանձնաժողով մը կազմեր է զինուորական նախարարութեան և բարձրաստիճան սպաներէ, որոյ պաշտօնը պիտի ըլլայ կազմակերպել ու սպառազինել բանակը, և երեք տարի չարունակել այդ պաշտօնը։

= Ամերիկայի Զիլիի հանրապետութեան նորընտիր նախագահ Պ. Քէրման Րիէսգօ՝ հանդիսիւ սկսեր է վարել իւր պաշտօնը, և նախարարաց՝ երեսփոխանաց ու դեսպանաց կոչունք տուեր է։

— Գերմանիոյ մէջ դարձեալ դրամական տագնապ։ Հիլպրոնի արհեստական դրամատունը դադրեցուցեր է վճարումները։ Պրէսլաւի նաւային բեռնաթարմ ընկերութիւնը վերիվայր եղեր, տնօրէններէն մին՝ Շօսթակ անուն՝ ինքզինքը թունաւորեր, և միւսը՝ Պրէսլավէր անուն՝ բանտարկուեր է իւր խարդախութեանց պատճառաւ։ Այս երկուքին ալ ստացուածքը գրաւուեր, և ընկերութեան 30 նաւերը ապահովութեան համար առնուեր են։ Ի Պէրլին՝ գործարանաց աշխատութեան նուազման պատճառաւ՝ բազմաթիւ գործաւորք սկսեր են արտերը երթալ գործ հայթայթելու համար։

= Միացեալ Նահանգաց հանրապետութեան նախագահ Մաք Քինլիի մահուան գոյժն՝ բովանդակ երկրին մէջ ա՛նչափ խորին ցաւ ու վիշտ պատճառեր է, որ քանի մը հոգի անձնասպան եղեր են վշտի ու տխրութեան բուռն տպաւորութեամբ։ Նիւ Եորքի մէջ մարդ մը բեվոլվերով երկու անգամ ինքզինքը հարուածեր է կուրծքէն ու ստամոքսին վրայէն։ Զիքագոյի մէջ 18 տարեկան աղջիկ մը անխնայ վերջ տուեր է իւր կենաց։— Հանգուցեալ նախագահն՝ կնոջն համար կը տակեր է իւր բոլոր հարստութիւնը, 15000 անգղ. լիրայի չափ, որ վաշինկթընի ու Քանթոնի դրամատանց յանձնած է եղեր։ Ասկէց զատ՝ 6 կամ 10 հազար անգղ. լիրայի ապահովագրեալ տուած է եղեր իւր կեանքը։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

Միացեալ Նահանգաց բնակչաց թիւն է այժմ 76 միլիոն 275 հազար, ըստ նոր մարդահամարի՝ որ անցեալ տարի կատարուեցաւ։ Հարիւր տարի առաջ 5 միլիոն 300 հազար էր։ 1870 էն ի վեր, տասը տարին անգամ մը 12 միլիոն աւելցած է։ Եթէ այսպէս շարունակուի՝ քսաներորդ դարուն վերջերը մինչև 200 միլիոն պիտի բարձրանայ յիշեալ թիւն։

— Օսմանեան ընդհանուր պարտուց վարչութիւնը՝ անցեալ Օգոստոս ամիս 108 հազար 900 լիրա հասոյթ ունեցեր է։

— Աշխարհի 34 կառավարութեանց զանազան աստիճանի մարտանաւուց թիւն է՝ 3877։

— Օսմանեան մաքսային վերահսկողութեան կողմանէ պատրաստեալ 1897ի վիճակագրութենէն կիմացուի թէ՝ նոյն տարին Թուրքիոյ արտածութիւնն եղած է 14 միլիոն 744 հազար ոսկի, որ նախորդ տարւոյ արտածութեան հետ բաղդատմամբ՝ 684 հազար ոսկի պակաս է. իսկ ներածութիւնն է 23 միլիոն 434 հազար ոսկի, որ՝ նախորդ տարւոյ ներածութենէն 2 միլիոն 100 հազար ոսկի աւելի է։ Թուրքիայէ վաճառք գնող գլխաւոր երկիրներն են, — Անգղիա՝ 5 միլիոն 929 հազար ոսկի. Գաղղիա՝ 4 միլիոն 330 հազար ոսկի. Աւստրիա—Հունգարիա՝ 1 միլիոն 369 հազար ոսկի. Իտալիա՝ 485 հազար. Գերմանիա՝ 455 հազար. Ռուսիա՝ 429 հազար։ Թուրքիա՝ աւելի վաճառք գընած է յիշեալ երկիրներէ.— Անգղիայէ 9 միլիոն 873 հազար ոսկիի. Աւստրիա-Հունգարիայէ՝ 4 միլիոն 603 հազար ոսկիի. Գաղղիայէ՝ 2 միլիոն 424 հազար ոսկիի. Ռուսիայէ՝ 1 միլիոն 668 հազար ոսկիի. Իտալիայէ՝ 990 հազարի. Պարսկաստանէ՝ 586 հազարի։

— Արեւելեան երկաթուղեաց հասոյթըն՝ ներկայ Օգոստոս 27 է մինչեւ Սեպտ. 2, 302 հազար ֆրանք եղած է. անցեալ տարւոյ նոյնչափ ժամանակի հասոյթէն 49844 ֆրանք աւելի։ Տարւոյս սկիզբէն ի վեր հասոյթ ունեցած է 6 միլիոն 384 հազար ֆրանք, որ նախորդ տարւոյ նոյնչափ ժամանակի հասոյթէն 443 հազար ֆրանք աւելի է։

— Իզմիրէ անցեալ չարթու 2100 պարկ չամիչ վաճառուեր է, 90 փարայէ մինչեւ 6 ղրուշ 10 փարայի. 1292 բեռ ալ թուզ, մէն մի բեռը՝ 55–140 ղրուշի։

××× Հարիւր հազար Տրաճմի ջուրկան մը։— Պէրլինի մեծահարուստ սեղանաւորներէն մէկը 100 հազար ֆրանքի գներ է՝ Իտալիոյ մեծանուն նուագածու Ալֆրէտի Լուքակն։ Ալֆրէտ մեռաւ անցեալներս, եւ Լուքակը անոր աղջկան քով կը գտնուէր։

— Հնդկաստանի վայրի գազաններու միայն կը վնասեն մարդոց ու անասնոց։ 1899ին, 2966 հոգի գիշատած են. 1897ին եւ 1868ին՝ 8000ի չափ մարդիկ զոհ եղած են։ Օձերէ խածատուող ու մեռնողներուն թիւն՝ աւելի չատ է։ 1899 ին, 24621 մարդիկ, եւ բազմաթիւ խաչն ու արջառ։ Տեղական կառավարութիւնը ամէն տարի մեծագումար դրամ կը պարգեւէ՝ գազաններն ու օձերը ջնջելու համար։

— 6000 nsfnıl սանդուղք մը՝ որ բովանդակ աշխարհի երկարագոյնն ու բարձրագոյնն է, կը գտնուի Զինաստանի Թայրէսան ըսուած նուիրական լերան վրայ։ Առաջին ոտքին գտնուած տեղէն մինչեւ վերջին ոտքին գտնուած տեղը՝ 1810 մեթր բարձրութիւն կայ։ Ոտքերն ալ չատ լայն են։ Սանդուղքին մեծ դուռը՝ Թէնկան-ֆօ քաղաքէ մէկ քիլօմէթր հեռի է. դրան քով երկու մեծ կոտաուն կայ. այդ գանէն ներս երկու կողմը Կոմփիւկիոսի անուան նուիրեալ բազմաթիւ աղօթարաններ կան. չինացիք երբեմն այդ աղօթարաններն հանդիսելով՝ ամբողջ անդուղքին երթը մէկ չաբաթէն հաւիւ կը լրացունեն։ Չինացիք նախապաշարմամբ կը համարին թէ՝ մինչեւ այս լերան կատարը Կոմփիւկիոսի աղօթարանը երթալը՝ երկնից դուռը այցելել է։ Այս սանդուղքը Հին եւ Նոր աշխարհայ ամենաբարձր չէնքերէն գրեթէ երեք հարիւր պատիկ աւելի բարձր է։

— Քանի մը լեզուով լրագիրներ կան Չինաստանի մէջ։ Չինա-Թայմզ անուն լրագիր մը՝ գաղղիարէն, անգղիարէն, գերմաներէն, իսալերէն, ռուսերէն, չինարէն ու ճաբոներէն լեզուներով կը հրատարակուի։ Աւստրիոյ մէջ ալ կայ Րվիւ տիւ Պապէլ անուն կիսամսեայ հանդէս մը, որ աշխարհի չատ կողմերը զանազան աղգութիւններէ թղթակիցներ ունի և անոնց զանազան լեզուօք գրածները նոյնութեամբ կը հրատարակէ. երբեմն սոյն հանդէսին մէջ մինչեւ 30 լեզուօք գրուածներ կ'երեւին։ Պետրպուրկի մէջ հրատարակուող Բանթալէոն-Մակաղինէ անուն լրագիրն հեռագրական է՝ բազմազան լեզուօք յօդուածներ պարունակելուն համար։

— Հեռագրական հաղորդակցութիւնը աւելի արագացնող գիւտ մը բրեր է Գաղղիոյ գիտական դասէն Պ. Մօգատիէ, եւ Ակադեմիային հաղորդեր է բացատրութեամբ։ Այս գիւտին չնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ՝ կէս ժամու մէջ հեռագրական կայարաններ փոխադրել մեծ լրագրի մը մէկ ամբողջ երեսը։

— Մխիթեարեան գործունէութիւնը չատ հետաքրքրական ու զարմանալի է։ Զոյգ մը ձիթեռնակ՝ արու եւ էգ՝ ամէն օր 16 ժամ կ'աչխատին, և երկաքանչիւրն մէկ ժամու մէջ 20 անգամ կեր կը տանին իրենց ձագերուն. հետեւաբար՝ երկուքը օրը 600 անգամ կ'երթեւեկեն իրենց բոյնը. ձիթեռնակ մը ամէն անգամ 10–20 միջատ կը փոխադրէ բոյնը. զոյգ մը ձիթեռնակ իրենց ձագերուն համար օրը 6400 միջատ կը ջնջեն, 600 ճանճ ալ իրենք կուտեն. եւ այսպէս ձիթեռնակի մը ընտանիքը օրը՝ 7000 և ամիսը 21000 միջատ ջնջած կ'ըլլան. ուստի ձիթեռնակի մը ընտանիքը՝ 7 անդամներէ կազմեալ՝ ամրան եղանակին մէջ կրնայ 376 հազար միջատ բընաջինջ ընել, եւ եթէ 100 ձիթեռնակ իրենց դիւղաքաղաք մը, ամէն ամսո 57 միլիոն միջատ կը կլլեն։ Երկրագործութեան համար մեծ օգուտ չէ՞։

××× ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Բարւոք ու զօրաւոր դաստիարակութիւնը՝ մարդկային կեանքը կ'երջանկացընէ։

— Երջանիկ է ա՛յն մարդը, որ ո՛չ միայն մտքով այլ եւ սրտով ու հոգւով զարդացած է։

— Կրօնքը՝ աչխարհի չարեաց ու մեղաց դէմ զօրաւոր դեղ է։

— Կատարեալ մայրը՝ սիրոյ ու գորովոյ, համբերութեան ու անձնազոհութեան մարմնացեալ հրեչտակն է։

— Անժխտելի պարտաւորութիւն է՝ նիհթապէս ու բարոյապէս օգնել կարօտելոց։

— Մնողք ու դաստիարակք պարտին խոնարհ ըլլալ, եւ տղայոց միտքն ուղղել աչխուատգոյն բաներու, իրենց անձանց օրինակաւ, վասն զի օրինակը մեծ դաստառ մ'է։

— Կինը չատ անգամ իւր հակառակ վարմունքէն ու բարքէն կը ճանչցուի։

— Սնափառութեան ու ցուցամոլութեան հետեւանքն է՝ չռայլութիւն ու անկուճութիւն։

— Երբ հոգին բարձրացած է, խօսքերը բարձրէն կուգան։

— Մարդս կընթանայ դէպի դերեզման, իւր ետեւէն քաչելով պատիր յոյսերու երկայնաձիգ չղթայ մը։

— Ձաւակը ի'նչ հասակի մէջ ալ ըլլայ՝ պարտի հլութեամբ, յարգանօք ու քաղաքավարութեամբ վարուիլ հօրը հետ, եւ անձնուէր ըլլալ անոր զժրաղդութեան ու ձախորդութեան ժամանակ։

Ա Ր Ա Ջ Ն Ո Ր Դ
Վ Ա Ճ Ա Ռ Ա Կ Ա Ն Ա Յ
Կամ
Տարեկ առեւտրական գիտուրիան

Տեսար առ տեսար կը հրատարակէ Սիմոն Էֆէնտի Ջէօնճէկճեան։ Կրնայ օգտակար ըլլալ՝ ամէն կարգի վաճառականի, դրագրի, ուսանողի։ 12 տետրի գինն է՝ 12 ղրուշ։

ՓՈՔՐԻԿ
ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ
Ա. ՏԱՐԻ
Մանկական Հաւնրագիտութիւն
Ընթերցում եւ Գիր
Իրագիտութիւն բազմաթիւ պատկերներով

Մեր բազմաճանաչ ու բարեբարոյ ուսուցիչներէն Գաբամաճեան Սիմոն էֆէնտիի այս հրատարակութիւնը՝ իրրև ըստ ամենայնի օգտակար՝ ընդունելութեան արժանի է։ Բաց ի ուրիշ առաւելութիւններէ՝ կը պարունակէ փոքրիկ ու կարճառօտ պատմութիւնները բարոյական ու հրահանգիչ, որոց առաւել պէտք ունին տղայք։

ՔՕԼԷՔՏԻՕՆԻ ՓՈՒԼԵՐ

Մարտիրոս Էֆ. Արայեճեան, հանրածանօթ վաճառական նամակագրոշմի, ամէն տեսակ փուլերը մանաւանդ հին և նոր թրքական և տեղական եւրոպականներ՝ կը դնէ դոհացուցիչ գիներով, և միանգամայն ամէն տեսակ հին փուլեր կը վաճառէ դիւրամատչելի գիներով։

Հասցէ՝
Ղալաթիա, Տէմիր-Խան, Կ. Պոլիս

PILULES HOLLOWAY
ԴԵՂԱՀԱՏՈՒԿ ՀՈԼԼՕՈՒԷԻ

Լեարդի, ստամոքսի և աղիքներու ամէն տեսակ անկարգութեանց համար խիստ ընտիր է սոյն դեղահատը, և ամէն չղային տկարութեան, ուժաթափութեան և տըխրութեան համար. կը ջնջէ և անհետ կ'ընէ ամէն տեսակ անչափաւորութիւնեաց հետքերը։ Սրտի և երիկամանց վրայ օգտակար ազդեցութիւն մը ունի. արիւնը մաքրելով՝ նորա խանգարեալ վիճակը կը կանոնաւորէ, և զրդռելով կենսական գործարանները կը զօրացնէ։ Իւր դեղական մեծ ազդեցութեամբ սրտախառնութիւն, կծուութիւն, մաղձային հիւանդութիւններ, որովայնի մէջ լցուած կաղեր, գլխի ցաւեր կը վանէ, մարսողութիւնը կը չափաւորէ, և մարմինը մաքրելով բոլոր այն աղտեղութիւններէ, որ շատ անգամ զանազան հիւանդութեանց սկզբնապատճառ կ'ըլլան, առողջ ուժեղ և բնական դիրքը կզգենու։

ONCUENT HOLLOWAY
ՍՊԵՂԱՆԻ ՀՈԼԼՕՈՒԷԻ

Մօրթային հիւանդութիւն եւ վերք բուժելու մասին ունեցած պալատական յատկութեանցը չի հաւասարիր բնաւ ուրիշ դեղ մը։ Հին կամ նոր թունաւոր վերքեր, ուեռոք, քաղցկեղ (չիրիփիճէ), սրբունից և ստեանց վերքեր կամ բոլորովին կ'անցնին և կամ կը լաւանան. օգտակար է նաև հարբուխի, հազի, սրտի բաբախման, ժանաւանդ յօդացաւ (եհէ) ըսուած հիւանդութեան։ Իւր կազդուրիչ և զօրաւոր ազդեցութեամբը խոյ (արդաձա) հիւանդութեան ապաքինիչ զօրութիւնը ի'նչ աստիճան որ՝ ըլլայ՝ կը դիմադրաւէ։

Այս դեղերուն գործածութեան եղանակը նշանակուած է իւրաքանչիւր տուփի վրայ, որ կը գտնուի ամէն դեղավաճառներու քով և մասնաւորապէս Պաղչէ-Գարու թաղխանի կողմերը Պ. Գասապեանի դեղարանը, թիւ 7. կը ծախուի։

Աւելի առնել ուզողը կը հրաւիրուի առ հեղինակին տօքթէօր Հօլլօուէյ, ի Լոնտոն Օքսֆօրտ փողոց թիւ 533։

ՏՆՕՐԻՆ ԵՒ ՏԷՐ
Հ. Ե. ԱԼԱՖԱՉԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻԻՆ ՆՇԱՆ Կ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ
Կ. Պոլիս Էսկի-Զապթիէ ճասսէ. թ. 61